

Till:
Socialdepartementet
E-post: s.remissvar@regeringskansliet.se

Datum: 2020-02-14

Remissyttrande

Kopia: stefan.oscarson@regeringskansliet.se

D-nr S2019/04594/SF/SF

SOU 2019:44 Ett bättre premiepensionssystem

SFM står bakom en konkurrensutsatt finansiell marknad med ett fullgott konsumentskydd och därför är föreningen angelägen att lämna följande remissvar. Den nordiska och svenska fondmarknaden är unik, inte bara inom EU utom i världen. En stor andel av svenskarna använder fonder för sitt sparande, såväl för privat sparande som i tjänstepensioner. De har en mångfald av fonder att välja på från ett stort antal fondbolag. Premiepensionssystemet har skapat förutsättningar för en väl fungerande konkurrens på fondmarknaden genom att det har varit tillgängligt för utmanare och innovationer. Tillsammans med våra nordiska grannar har svenskarna därför under flera decennier kunnat göra investeringar genom fonder som gynnat svenska och internationella företag, infrastruktur och stater.

Det har däremot saknats en bra kontroll av de fonder som velat delta på premiepensionstorget. Det har inneburit att det förekommit brister i marknadsföringen av fonder och ev. även misskötsel av några av fondernas förvaltning. För många sparare är pensionsfrågor något man inte är så intresserad av och tycker är svårt. Samtidigt finns det många som visserligen tycker att det är svårt men som vill öka sin förståelse och få tillgång till goda råd. SFM vill anföra att det är viktigt att premiepensionssystemet är tryggt och skapar bra förutsättningar för en bra pension. För att hantera de sparare som inte vill eller kan fatta egna beslut om förvaltningen av pensionen är det viktigt med en bra förvalslösning. För de sparare som vill välja själva ska systemet erbjuda en bredd av kvalitativa alternativ som kan tillgodose spararnas individuella behov.

SFM avstyrker förslaget till ny valarkitektur som i stället för att hjälpa spararna i sina val tycks vara utformad för att hindra dem från att utnyttja sin valfrihet. Pensionsmyndigheten bör istället skapa möjligheter för spararna att få stöd och hjälp i sina val genom digitala verktyg men även säkerställa att de sparare som vill kan få professionell rådgivningshjälp. I en rådgivningssituation är det viktigt att spararnas samlade tillgångar ingår i förutsättningarna och att spararna kan placera sitt kapital utifrån avkastning, risk och kostnader men även andra preferenser som hållbarhetsaspekter och förvaltningslösningar. Därmed är det olämpligt att valarkitekturen begränsar den faktiska valfriheten med administrativa hinder och omotiverade varningar för att nyttja de privata fonderna istället för de statliga. En verklig valfrihet som är praktiskt möjlig att använda är en förutsättning för systemets legitimitet. Förslaget om att införa ett tredje steg med "kategorifonder" är missriktat. Motivet tycks vara att genom styrning av sparare skapa skalfördelar genom en ytterligare koncentration av ka-

pitalet. Det är tveksamt om det främjar avkastningen och utredaren har inte belyst konsekvenserna på annat sätt än lösryckta beräkningsantaganden. Samtidigt kompliceras situationen och konkurrensen snedvrids. Pensionsmyndigheten har andra verktyg för att säkerställa låga avgifter, rabattmodellen, och hjälpa spararna till fonder som passar deras behov. Det behöver inte ske genom ett ytterligare steg i valarkitekturen.

SFM avstyrker förslaget om ett nytt upphandlingsförfarande för fondtorget. En bärande tanke i premiepensionssystemet är att spararna ska erbjudas möjlighet att placera kapitalet efter eget önskemål. Det förslag som utredaren presenterar begränsar denna valfrihet på ett omotiverat sätt. Eftersom kraven på deltagande fonder redan har höjts kraftigt i och med de lagändringar som redan genomförts för premiepensionen och den hårda granskning som Pensionsmyndigheten genomförde efter årsskiftet 2018/2019 är det otydligt vilka problem som utredaren försöker lösa. Det finns all anledning att tro att de åtgärder som genomförts har gett ett stärkt konsumentskydd och den begränsning av valfriheten som föreslås är omotiverad.

SFM vill också anföra risken för att konkurrensen på såväl fondtorget inom premiepensionen som på fondmarknaden i stort försämras. Upphandlingslösningen styr kapitalet mot ett fåtal fonder som den nya myndigheten väljer ut. Denna koncentration inom premiepensionen kan innebära negativa konsekvenser för fondutbud och avgifter på andra delar av fondmarknaden såsom tjänstepensionerna då fonder ofta erbjuds på flera marknader. Genom upphandlingsförfarandet skapas också en inlåsning på fondtorget. Eftersom den nya myndigheten först ska bestämma vilken typ av fonder, urvalskriterierna för fonderna och därefter rangordna fonderna blir det ett stort ingrepp i spararnas valfrihet. Det utbud av fonder som därefter fastställs är låst under en så lång period som upp till 12 år. Det innebär att spararna inte får tillgång till nya fonder med lägre avgifter, bättre förvaltning eller nya hållbarhetsmodeller. Utredaren menar att utbudet ska vara efterfrågestyrt men det finns ingen mekanism som säkerställer att det blir på det sättet. Det är tvärt om osannolikt att en myndighet som ska ansvara för en omständlig upphandlingsprocess skulle anstränga sig för att erbjuda många valbara alternativ för att täcka behov som uppstår snabbt, temporärt eller som efterfrågas av en mindre del av spararna. Nuvarande anslutningsmodell framstår som väsentligt mer dynamisk, även efter de hårda krav och granskningsförfarande som nu införts.

Urvalsprocessen innebär att fonder kan förlora sin plats på fondtorget till en ny fond trots att den av myndigheten bedömda kvalitets- eller avgiftsskillnaden är marginell. Konsekvenserna för spararna är däremot relativt stor. De ska ta ställning till ett omval, eller om de av något skäl inte genomför detta omval, flyttas till en fond de inte valt.

SFM tillstyrker förslaget om att även specialfonder ska kunna vara valbara på fondtorget. Specialfonder kan fylla en viktig funktion för många sparare och SFM anser att de bör vara valbara på fondtorget. Däremot är det tveksamt om de lämpar sig för ett upphandlingsförfarande eftersom specialfonder är svåra att på förhand jämföra med varandra vilket medför att de blir svåra att välja ut och rangordna.

SFM anser att man kan ifrågasätta statens roll i ett upphandlat premiepensionssystem. Genom att begränsa valfriheten genom egna bedömningar av vilka fonder som är bäst tar staten ett mycket stort ansvar. SFM vill peka på svårigheterna med att vid ett tillfälle fastställa vilken fond som är bäst för en så lång period som 12 år framåt i tiden. Denna bedömning bör ske löpande och då lämpar sig ett anslutningsförfarande väsentligt bättre. Dessutom tycks utredaren mena att kapital även vid framtida fondflyttar, som uppstår om någon av de utvalda fonderna skulle avregistreras, ska gå till den fonden som ansågs vara bäst vid upphandlingen vilket vid tillfället för flytten kan ligga flera år tillbaka i tiden.

Statens ansvar i förhållande till spararna är inte behandlat i utredningen. Det är svårt att för spararnas räkning välja ut "den bästa" fonden utan en löpande rådgivningsrelation till den sparare som berörs. Det är olämpligt att utforma ett system där den ena parten tar ett stort "ansvar" för valbara alternativ utan att ta ansvar för utfallen. Statens roll bör vara att säkerställa att de fonder som erbjuds uppfyller generella och höga krav men bedömningen av framtida avkastningspotential bör lämnas till spararna att avgöra själva, eller vid behov med hjälp av rådgivning.

SFM vill slutligen framhålla vikten av att först utvärdera vidtagna åtgärder, det s.k. steg 1, innan nya omfattande reformer av premiepensionen genomförs.

Stockholm den 14 februari 2020,

Karin Lindblad
VD, SFM

Per Johan Gidlund
Jurist, SFM